

معرفت نفس

در قرآن و عرفان

www.ketab.ir

نویسنده:

فاطمه محمدزاده

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه: محمدزاده، فاطمه، ۱۳۴۹ -

عنوان و نام پدیدآور: معرفت نفس در قرآن و عرفان / نویسنده فاطمه محمدزاده.

مشخصات نشر: اهواز: انتشارات پژوهندگان راه دانش، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۴۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۵-۱۰۳-۲ ریال ۲۰۰۰۰۰

موضوع: نفس

موضوع: *Spirit - Qur'anic teaching*

موضوع: *Customs of the order*

موضوع: *Mystical ethics*

موضوع: *Mysticism*

موضوع: تصوف

بندی کنگره: ۱۳۹۵ م ۳ / ۲۱۶ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۶۴۵۳۱

فروست: انتشارات پژوهندگان راه دانش؛ شماره نشر ۱۱۰۲.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: نفس — جنبه‌های قرآنی

موضوع: آداب طریقت

موضوع: اخلاق عرفانی

موضوع: عرفان

موضوع: *Sufism*

انتشارات پژوهندگان راه دانش

ناشر: پژوهندگان راه دانش

شماره نشر: ۱۱۰۲

نام کتاب: معرفت نفس در قرآن و عرفان

نویسنده: فاطمه محمدزاده

تیراژ: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول

چاپ: تورنگ

حروفچینی و صفحه آرائی: گرافیک جوانه

چاپ اول: ۱۳۹۵

سایز: وزیری

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۵-۱۰۳-۲

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

www.ketab.ir/pajo

۰۹۱۲۸۸۸۸۴۹۶۹ - ۶۶۱۳۰۵۵۴

۰۹۱۶۱۱۸۵۱۱۸ - ۳۲۲۰۲۸۰۲ - ۳۲۳۱۹۴۰۲

تهران: خیابان آذر شمالی، ساختمان بعثت، طبقه سوم

اهواز: خیابان نادری شرقی، نبش خیابان کرمی خراط

فهرست

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵
فصل اول: آشنایی اجمالی با عرفان.....	۲۱
شناخت عرفان و تصوف.....	۲۳
معنای لغوی و اصطلاحی تصوف.....	۲۷
تفاوت عرفان و تصوف.....	۲۸
پیشینه تاریخی عرفان و تصوف در مذاهب مختلف.....	۲۹
تاریخچه تصوف و ریشه آن در اسلام.....	۳۰
حسن بصری.....	۳۴
اعتقادات مشترکه فرق تصوف.....	۳۸
محدوده اختیارات قطب.....	۴۳
پیشینه سماع.....	۴۷
دیدگاه‌های صوفیه در مورد سماع.....	۴۷
- افراطیون.....	۴۷
- معتدل.....	۴۸
- مخالفین سماع.....	۴۹

۵۱		بایزید بسطامی
۵۳		حسین ابن منصور حلاج
۵۴		جریان اول
۵۵		جریان دوم
۵۶		مخالفان حلاج
۵۸		اعدام حلاج
۵۹		نظرات امام خمینی (ره) در مورد حلاج
۶۰		شأن شطح
۶۱		ویژگی های عرفان اسلامی در عصر پیدایش
۶۳		نفوذ عرفان اسلامی
۶۵		عرفان و تصوف حقیقی
۶۷		پیشینه تاریخی تقسیم بندی عرفان به عملی و نظری
۷۰		اقسام عرفان عملی و نظری
۷۳		تأثیرات عرفان عملی و عرفان نظری بر یکدیگر
۷۵		تفاوت عرفان نظری و فلسفه
۷۸		شناخت عرفان های حقیقی و عرفان های کاذب
۸۰		رابطه عرفان با جهاد و تهذیب و تزکیه نفس
۸۳		مراحل رشد و توسعه عرفان
۸۵		منشأ خاستگاه عرفان
۸۶		تعریف تصوف از نگاه عرفا
۸۹		نسبت تصوف و عرفان از دیدگاه امام خمینی (ره)
۹۰		شرافت معرفت عرفانی بر معرفت های دیگر
۹۲		انسان کامل در عرفان
۹۳		ارتباط تصوف و تشیع

فصل دوم: آشنایی با نفس در قرآن و عرفان..... ۹۷

شناخت نفس..... ۹۹

شناخت کلی درباره نفس..... ۹۹

ابعاد وجودی انسان..... ۱۰۱

نتیجه ترکیب انسان از جسم و نفس..... ۱۰۳

شئونات نفس..... ۱۰۵

قوای نفس..... ۱۰۶

شناخت حالات نفس..... ۱۰۷

تربیت و تهذیب نفس..... ۱۰۹

ضرورت اصلاح نفس..... ۱۱۰

معنی نفس در قرآن..... ۱۱۱

اقسام نفس در قرآن..... ۱۱۳

نفس اماره..... ۱۱۳

نفس لوازمه..... ۱۱۴

نفس مطمئنه..... ۱۱۶

نفس فانیه و نقیحه الهیه..... ۱۱۷

مراتب نفس..... ۱۱۷

دیدگاه مشایخ صوفیه درباره نفس..... ۱۱۸

دیدگاه عرفا بر پاکسازی دل و درون..... ۱۲۰

دیدگاه احمد غزالی در باره ملامت کردن نفس..... ۱۲۰

فصل سوم: مراقبت در قرآن و روایات..... ۱۲۳

مراقبت نفس از دیدگاه قرآن..... ۱۲۵

واژه مراقبت در قرآن کریم..... ۱۲۷

مراقبت موسی در قرآن..... ۱۳۰

مراقبه در روایات..... ۱۳۳

۱۳۴ مراقبه در سخن رسول اکرم (ص)

۱۳۴ مراقبه از منظر امام العارفین علی (ع)

۱۳۷ فصل چهارم: مراقبه نفس در متون عرفانی

۱۳۹ مراقبه نفس در متون عرفانی

۱۴۰ سخنی در باب مراقبه

۱۴۱ سخنی کوتاه درباره عقل و نفس

۱۴۲ مشروطه نفس

۱۴۳ مراقبه نفس

۱۴۴ محاسبه نفس از دیدگاه قرآن

۱۴۷ معاقبه و معاتبه نفس

۱۵۴ مرابطه نفس

۱۵۶ حالات علمای سلوک و چگونگی معاتبه آنان با نفس

۱۵۷ مواظبت بر نفس با قرار دادن شرایع بر آن

۱۵۹ درجات و حقیقت مراقبه در آثار عرفانی

۱۶۰ مراقبت حقیقی و شهودی درجه سوم مراقبت

۱۶۶ درجات اهل مراقبه

۱۶۶ درجات مراقبه

۱۶۷ مراقبه نوعی انتظار دیدار و وصال

۱۶۹ انواع مراقبت

۱۶۹ مراقبت از ذهن

۱۷۰ مراقبت از دل

۱۷۱ مراقبت از اعمال و رفتار

۱۷۲ مراقبت از حالات و مقامات عرفانی

۱۷۳ زندگی مراقبان و محاسبان وارسته

۱۷۴ مراقبه امری همیشگی برای سالک

۱۷۶	حالات سالک در مقام مراقبه
۱۷۶	مراقبت نزد اهل سلوک
۱۷۷	مراقبت نفس در روز و ماهای سال
۱۸۰	منزل مراقبه
۱۸۱	آداب مراقبه
۱۸۳	اهمیت مراقبه
۱۸۳	مراحل مراقبت
۱۸۴	ارکان مراقبه
۱۸۸	حاصل مراقبت
۱۸۹	مراقبه از دیدگاه عرفانی
۱۹۱	مراقبه در کلام ملا فیض کاشانی
۱۹۲	دیدگاه ملا حسن فیض کاشانی در باب مراقبه
۱۹۵	تقوا در پر تو مشروطه، مراقبه و محاسبه
۱۹۸	اخلاص در امر مراقبه
۱۹۸	مراتب مراقبه
۱۹۹	۱- مراقبت در انجام فرمان‌های الهی
۲۰۰	۲- مراقبت از معرفت حضور حق تعالی
۲۰۱	۳- مراقبت از شهود اسماء و صفات حق تعالی در جلوه‌ها
۲۰۳	۴- مراقبت بر انجام واجبات و ترک محرمات
۲۰۴	۵- مراقبه و تعظیم حرمت الهی
۲۰۴	مراقبه سالک در شبانه روز
۲۰۶	ویژگی‌های سالک در مقام مراقبه
۲۰۸	علامات مراقبه
۲۰۹	دستور العمل مرحوم همدانی در باره مراقبت از نفس
۲۱۱	دستور العمل عرفانی امام خمینی (ره) درباره مراقبت از نفس

۲۱۲ راه بدست آوردن حال مراقبت

۲۱۴ چگونگی مراقبت از نفس

۲۱۵ ثمره مراقبه نفس در قرآن و عرفان

۲۲۰ سخن آخر

۲۲۳ فهرست منابع

www.ketab.ir

پیشگفتار

در حالی که داشته‌ها و یافته‌های علمی بشر امروزی روز به روز افزایش یافته؛ و انسان امروز توانسته با استفاده از دانش و فنون جدید، پا به عرصه‌ی شگفت‌انگیز فضا بگذارد و در عمیق‌ترین اقیانوس به کندوکاو بپردازد؛ و با دانش هسته‌ای، تاشکافتن دل‌اتم پیش رود و به عظیم‌ترین نیروهای موجود در آن پی ببرد؛ ولی افسوس که در هر هوی و شوش آدمی برای نیل به امیال و مقاصد خویش و در غوغای درگیری انسان، صیقل حقیقتی بس گرانبها به فراموشی سپرده می‌شود و آن نفس و جوهر شخصیت انسانی در بی‌تعبیر دیگر (خود انسان) و تربیت و تزکیه نفس و ساختن انسانی متعالی است. انسانی که خالق هستی او را اشرف مخلوقات لقب داده و مفسرین واقعی وحی در باب شناختنش فرموده اند: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ»، و در این میان تنها منادیان توحید و انبیاء و اسد اران حریم ارزشها و معنویتها بودند که در پرتو عنایات الهی و هم‌نوا با چراغ عقل، ندای فطرت، خود و جامعه انسانی را به سوی کمالات و ارزشهای متعالی هدایت کردند. مشکل و معضلی که جوامع بشری را به نیستی و نابودی تهدید می‌کند نا‌مجاری و بحران‌های اخلاقی و روی گردانی از ارزشهای اصیل معنوی و پشت‌پازدن به کمالات نفسانی و به تعبیر دیگر خود فراموشی و نادیده گرفتن ابعاد لایتنامی روح آدمی و بی‌توجهی نسبت به استعدادهای بشر در پیمودن سیر کمالات و فضایل

اخلاقی است. که این اثر، در بردارنده دیدگاه‌های قرآن، اهل بیت، دانشمندان و عرفای اسلامی در این زمینه است.

در پایان

از ایزد منان می‌خواهم که مطالب ارائه شده برای حقیر مؤثر واقع گردد و بتوانم فضائل اخلاقی و صفات حسنه را در خود پرورش داده، و برطبق آن عمل نمایم، و امیدوارم تلاش و کوشش صورت گرفته قرین رضایت حق تعالی و عنایات ائمه معصومین (علیه السلام) بالاخص امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف، و مورد استغفار خاندگان گرامی قرار گیرد. در آخر برخود لازم می‌دانم که از باب «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» از همه کسانی که در آماده سازی این اثر مرا کمک کردند و یا مورد تشوق و ترغیب قرار دادند، صمیمانه تشکر و قدر دانی می‌نمایم، مخصوصاً خانواده بزرگوارم، دو دخترخویم و پدر و مادرم که تمام سعی و کوشش شان را نسبت به این حقیر در جهت فراگیری علوم و معارف دینی و ارزشهای معنوی انجام دادند، و ثواب آن را هدیه می‌کنم به روح بلند و مطهر پدر بزرگوارم مرحوم سهراب محمد زاده، که با جدیت و دلسوزی فراوان در امر تحصیل و نوشتن این اثر همیشه یار و یاورم بودند.

بار خدایا عبادت درگاهت را نصیبمان، رازبندگی را مسلکمان، عارف بودن به حقیقت را دانشمان و ذکر نامت را توفیقمان عنایت فرما «آمین»